

پرسش ۱۱۵: علت خواندن نماز وُتیر.

السؤال/ ۱۱۵: ما علة صلاة الوتيرة بعد صلاة العشاء؟

المرسل: عدنان مهدي

علت خواندن نماز و تیر بعد از نماز عشا چیست؟

فرستنده: عدنان مهدي

الجواب: بسم الله الرحمن الرحيم، والحمد لله رب العالمين، وصلى الله على محمد وآل محمد الأئمة والمهدين وسلم تسليماً.

قال تعالى: (اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) ([542])، فإذا مات الإنسان في نومه وقد صلى الوتيرة قبل أن ينام، كتبت له صلاة الليل في تلك الليلة، مع أنه لم يصلها. هذه هي علة صلاة الوتيرة لتكتب له صلاة الليل إذا مات في نومه ([543]).

پاسخ: بسم الله الرحمن الرحيم، والحمد لله رب العالمين، وصلى الله على محمد وآل محمد الأئمة والمهدين وسلم تسليماً.

خداوند متعال می فرماید: «خدا جانها را به هنگام مردنشان می گیرد، و نیز جان کسانی را که در خواب خود نمرده اند. جانهایی را که حکم مرگ بر آنها رانده شده است را نگه می دارد و دیگران را تا زمانی که معین است باز می فرستد. در این، عبرتهاست برای آنهايي که می اندیشند» ([544]).

اگر انسان نماز و تیر را قبل از خوابیدن بخواند و در خواب بمیرد، برایش در آن شب، نماز شب نوشته می شود با اینکه نماز شب نخوانده است. علت خواندن نماز و تیر

همین است که اگر کسی این نماز را بخواند و شب بمیرد نماز شب برای او نوشته شود [545].

[542] - الزمر: 42.

[543] - عن أبي بصير، عن أبي عبد الله (ع)، قال: (من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يبيتن إلا بوتر. قال: قلت: يعنى الركعتين بعد العشاء الآخرة. قال: نعم، إنهما بركعة فمن صلاهما ثم حدث به حدث الموت مات على وتر، فان لم يحدث به حدث الموت يصلى الوتر في آخر الليل. فقلت له: هل صلى رسول الله (ص) هاتين الركعتين؟ قال: لا. قلت: ولم؟ قال: لأن رسول الله (ص) كان يأتيه الوحي وكان يعلم أنه هل يموت في هذه الليلة أو لا، وغيره لا يعلم، فمن أجل ذلك لم يصلهما وأمر بهما) علل الشرائع: ج 2 ص 330 - 331.

والظاهر أن أهم ما في صلاة الليل هي الوتر، وهي تمثل صلاة الليل، ولذلك أمر الرسول (ص) والأئمة بعد تضييعها وأدائها بعد صلاة العشاء خوفاً من مفاجئة الموت في الليل فيحرم المؤمن منها، وكان الرسول (ص) لا يصلّيها؛ لأنه يعلم الليلة التي يموت فيها، كما في الرواية السابقة، ولذلك أيضاً يجزي من أدركه الوقت أن يقتصر على صلاة الوتر فقط، كما في الرواية الآتية: عن محمد بن مسلم، عن أبي جعفر (ع) قال: سألته عن الرجل يقوم من آخر الليل وهو يخشى أن يفجأه الصبح أيبده بالوتر أو يصلي الصلاة على وجهها حتى يكون الوتر آخر ذلك؟ قال: (بل يبده بالوتر، وقال: أنا كنت فاعلا ذلك) الكافي: ج 3 ص 449. وروي عن رسول الله (ص) انه قال: (صلاة الليل مثنى مثنى فإذا خفت الصبح فأوتر بواحدة إن الله تعالى يحب الوتر؛ لأنه واحد) علل الشرائع: ج 2 ص 468.

وكذلك ورد التركيز على أداء صلاة الوتر وعدم الترخيص في تركه من بين صلاة الليل، والتركيز على قضاءه إن فات، وإن الدعاء مستجاب فيه، كما في الروايات الآتية:

عن أبي عبد الله (ع): (يستجاب الدعاء في أربعة مواطن: في الوتر وبعد الفجر وبعد الظهر وبعد المغرب) الكافي: ج 2 ص 477. وعن جعفر بن محمد صلوات الله عليه، عن أبيه، عن آبائه: (أن رسول الله (ص) أمر بالوتر، وأن علياً صلوات الله عليه كان يشدد فيه ولا يرخص في تركه وقال: من أصبح ولم يوتر فليوتر إذا أصبح، يعنى يقضيه إذا فاته) دعائم الإسلام للقاضي النعمان المغربي: ج 1 ص 203.

وعن أبي عبد الله جعفر بن محمد صلوات الله عليه، أنه قال في قول الله عزوجل: (وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ)، قال: (هو الوتر من آخر الليل) دعائم الاسلام - للقاضي النعمان المغربي: ج 1 ص 204. (المعلق).

[544] - زمر: 42.

[545] - از ابو بصير از امام صادق (ع) روایت شده است که فرمود: «هر کس که به خدا و روز جزا داشته ایمان دارد، شب را بدون وتر نمی خوابد» گفتم: یعنی دو رکعت بعد از نماز عشا. فرمود: «آری، که یک رکعت محسوب می شوند. هر که آن را خواند و خوابید و مرگ به سراغش آمد، با نماز وتر مرده است و اگر حادثه‌ی مرگ به سراغش نیامد وتر را در آخر شب می خواند». به

ایشان گفتیم: آیا رسول خدا(ص) این دو رکعت را می‌خواند؟» فرمود: «خیر». گفتیم: چرا؟ فرمود: «زیرا به رسول خدا(ص) وحی نازل می‌شد و می‌دانست که آن شب از دنیا می‌رود یا خیر و کس دیگری غیر از ایشان چنین چیزی را نمی‌داند. به همین علت او این دو رکعت را نمی‌خواند ولی به دیگران توصیه می‌فرمود». علل الشرایع: ج 2 ص 330 و 331.

آن گونه که مشخص است مهم‌ترین نماز شب، نماز وتر است که تمثیلی از نماز شب می‌باشد. به همین علت رسول خدا(ص) و ائمه(ع) به ادای آن پس از نماز عشا از ترس روی دادن مرگ در شب و محروم شدن مؤمن از آن، به آن توصیه می‌نمودند، همان گونه که در روایت پیشین گفته شد و همان طور که در روایت بعدی می‌بینیم، در صورت کم بودن زمان در نماز شب، فقط به خواندن نماز وتر بسنده نماید:

از محمد بن مسلم نقل شده است: از ابو جعفر(ع) پرسیدیم: اگر کسی شب هنگام بیدار و از این بیم داشته باشد که به نماز صبح وارد شود، آیا فقط نماز وتر را بخواند یا نماز شب را همان گونه که هست بخواند تا به وتر برسد؟ فرمود: «با وتر شروع کند» و فرمود: «من خودم این گونه عمل می‌کنم». کافی: ج 3 ص 449.

از رسول خدا(ص) روایت شده است که فرمود: «نماز شب به صورت دو رکعت دو رکعت است و اگر در تنگ‌نای فرا رسیدن صبح قرار گرفتی، با یک رکعت وتر تمام کن؛ چون خداوند وتر را دوست دارد چرا که خودش یگانه است». علل الشرایع: ج 2 ص 468.

همچنین بر ادای نماز وتر و عدم ترک آن در نماز شب تأکید شده است و اگر از دست رفت، بر قضای آن تأکید شده است و همان طور که در حدیث بعدی خواهیم دید، دعا در آن مستجاب می‌شود: از ابو عبد الله(ع) روایت شده است: «دعا در چهار جا مستجاب می‌شود. در نماز وتر، بعد از فجر، بعد از ظهر و بعد از مغرب». کافی: ج 2 ص 477.

از ابو عبدالله جعفر بن محمد(ع) در مورد این سخن خداوند متعال: «وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ» (و تسبیح گوی در پاره‌ای از شب، و به هنگام ناپدید شدن ستارگان) روایت شده است که فرمود: «همان نماز وتر آخر شب می‌باشد». دعائم الاسلام - قاضی نعمان مغربی: ج 1 ص 204.